KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 16.12.2008
KOM(2008) 865 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Aktualizacja strategicznych ram współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia

{SEK(2008) 3058}
{SEK(2008) 3059}

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Aktualizacja strategicznych ram współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

1. WSTĘP

Rozwijanie umiejętności dzięki lepszym systemom kształcenia i szkolenia jest istotną częścią europejskiej strategii sprostania przyszłym wyzwaniom, takim jak starzenie się społeczeństwa i zapewnienia wysokiego poziomu trwałego i opartego na wiedzy wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, które należą do kluczowych aspektów strategii lizbońskiej. Wiedza, umiejętności i kompetencje określają szanse jednostki na sukces na rynku pracy i odgrywanie aktywnej roli w społeczeństwie. Są istotne także dla spójności społecznej oraz konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw oraz całej gospodarki.

Jak stwierdzono w inicjatywie „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy", opublikowanej także w tegorocznym pakiecie lizbońskim, zmiany na rynku pracy będą wymagać zarówno podnoszenia umiejętności osób, jak i aktualizacji polityk rozwoju umiejętności, aby były lepiej dopasowane do obecnych i przyszłych potrzeb rynku pracy. Będzie można to osiągnąć jedynie wtedy, kiedy uczenie się przez całe życie stanie się rzeczywistością, nie hasłem, pozwalając ludziom nabywać kluczowe kompetencje w młodym wieku i podnosić swoje umiejętności przez całe życie, a także, kiedy systemy kształcenia i szkolenia będą lepiej reagowały na zmiany i będą bardziej otwarte na świat zewnętrzny.

Państwa członkowskie UE oraz Komisja ściśle ze sobą współpracują we wspieraniu krajowych reform systemów kształcenia i szkolenia poprzez program prac „Edukacja i szkolenie 2010". Biorąc pod uwagę różne punkty wyjścia różnych państw członkowskich, otwarta metoda koordynacji pomaga w osiąganiu dzielonych celów mierzonych przy pomocy wspólnych wskaźników i poziomów odniesienia, zgodnych ze zintegrowanymi wytycznymi na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, skierowanych na wzrost inwestycji w kapitał ludzki poprzez lepsze wykształcenie i umiejętności, ułatwianie innowacji i promowania kultury bardziej nastawionej na przedsiębiorczość[1]. Obecne ramy współpracy, uzgodnione przez Radę ds. Edukacji na przełomie 2001 i 2002 r., zbliżają się ku końcowi i jest to odpowiedni moment, aby ocenić sytuację i spojrzeć w przyszłość.

Po szeroko zakrojonych konsultacjach z państwami członkowskimi i innymi podmiotami w 2008 r. w komunikacie tym proponuje się długookresowe wyzwania strategiczne, którymi będzie można kierować się podczas współpracy politycznej w

[1] Wytyczne 23, 24, 8, 15.

okresie do 2020 r. Wyzwania te odzwierciedlają miejsce kształcenia i szkolenia w strategii lizbońskiej i odnowionej agendzie społecznej. W komunikacie nakreśla się również najpilniejsze działania priorytetowe, które wymagają szczególnej uwagi w początkowym okresie, tj. w 2009 i 2010 r. Razem z poprawą metod pracy wzmocni to ukierunkowanie na wdrażanie nowych ram i zapewni ich większą elastyczność, aby zarówno zająć się od dawna znanymi słabościami, jak i otworzyć współpracę polityczną na nowe wyzwania. W komunikacie przewidziano także możliwość późniejszego przekierunkowania w świetle poczynionych postępów, tak aby odzwierciedlać nowe kwestie w miarę ich wyłaniania się z dialogu politycznego oraz dostosować cele, poziomy odniesienia i mechanizmy sprawozdawczości do aktualnych potrzeb zgodnie z decyzjami podejmowanymi w kwestii przyszłej strategii na rzecz rozwoju gospodarczego i zatrudnienia po 2010 r.

W czasie, kiedy UE próbuje zminimalizować wpływ obecnego pogorszenia koniunktury i znaleźć sposób na przywrócenie wzrostu gospodarczego, istotne jest, aby utrzymać inwestycje na kształcenie, które są zarówno skuteczne, jak i sprawiedliwe. Dobra polityka pomoże jednocześnie podnieść się z doznanego niedawno szoku i stworzyć pewną podstawę do sprostania przyszłym wyzwaniom.

2. JAK WYGLĄDA SYTUACJA?

2.1. Postęp i wyzwania

Za politykę kształcenia i szkolenia odpowiedzialne są państwa członkowskie. Rolą Europy jest wspieranie poprawy krajowych systemów przy pomocy uzupełniających narzędzi na poziomie całej UE, wzajemnego uczenia się i wymiany dobrych praktyk.

Współpraca polityczna w dziedzinie kształcenia i szkolenia wspiera krajowe reformy systemów uczenia się przez całe życie oraz systemów kwalifikacji, modernizację szkolnictwa wyższego i rozwój wspólnotowych instrumentów promujących jakość i przejrzystość kwalifikacji oraz mobilności w celach edukacyjnych. Jednak postępy w różnych państwach członkowskich są nierówne i niewystarczające w obszarach kluczowych. Należy zatem wzmocnić wdrażanie. Jak pokazano na wykresie 1, większość poziomów odniesienia, ustalonych przez Radę na 2010 r., nie zostanie osiągnięta. Wprawdzie poziomy odniesienia dla nauk matematycznych, ścisłych i technicznych zostały osiągnięte w 2003 r., jednak postępy w zakresie ograniczania przedwczesnego kończenia nauki szkolnej, kontynuowania nauki w szkole średniej oraz uczestnictwa dorosłych w procesie uczenia się przez całe życie są niewystarczające, aby osiągnąć docelowe poziomy. Wyniki w zakresie sprawności czytania nawet się pogorszyły[2].

Rada Europejska na swoim posiedzeniu wiosną 2008 r. wezwała zatem państwa członkowskie do podjęcia konkretnych działań w celu znacznego zmniejszenia liczby osób, które nie potrafią czytać ze zrozumieniem oraz liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, a także do poprawy poziomu osiągnięć uczniów ze środowisk migracyjnych lub grup w niekorzystnej sytuacji, do

[2] Dz.U. C 86 z 5.4.2008, s. 1; SEC(2008) 2293.

zachęcania większej liczby dorosłych do kontynuowania kształcenia i szkolenia oraz do dalszego ułatwiania mobilności geograficznej i zawodowej[3].

[3] Konkluzje Rady Europejskiej z posiedzenia w marcu 2008 r., pkt 15.

Wykres 1: Postępy w osiąganiu 5 poziomów odniesienia na 2010 r. (średnia UE)[4]

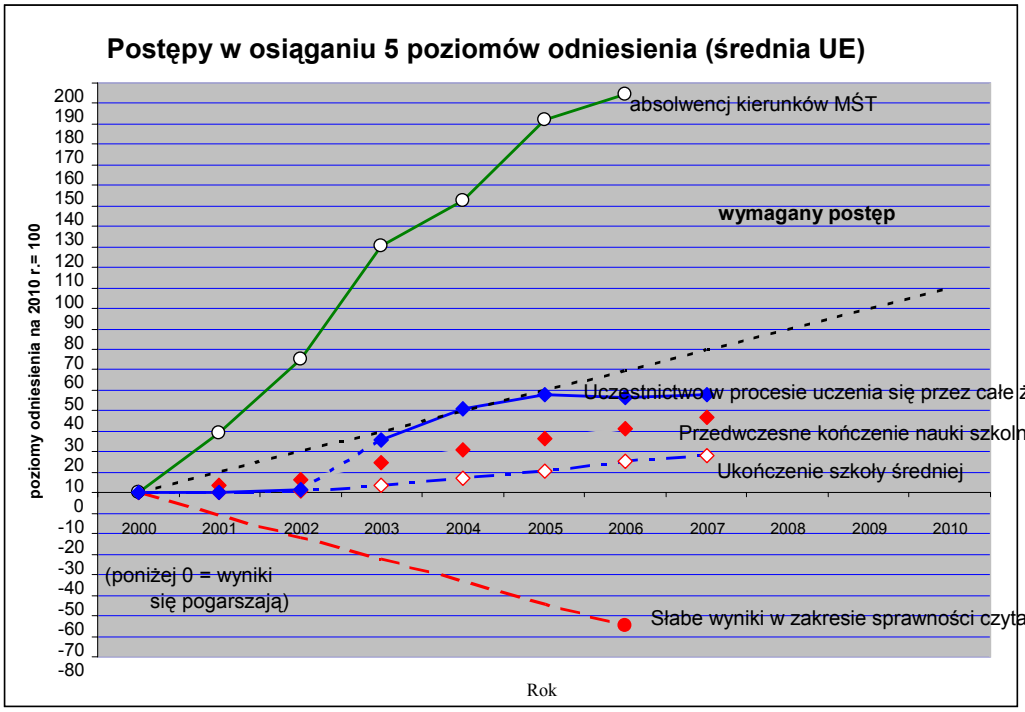

2.2. Europejskie systemy kształcenia i szkolenia w perspektywie światowej

Patrząc z szerszej perspektywy, wyniki w zakresie kształcenia i szkolenia w UE są porównywalne z najlepszymi wynikami na świecie. Jednak porównanie z innymi krajami OECD pokazuje znaczne zaległości UE, zarówno na poziomie kształcenia podstawowego, jak i szkolnictwa wyższego.

Wyniki badania PISA dotyczące sprawności czytania u piętnastolatków pokazują, że w całej UE rośnie liczba słabych wyników. Jak widać z wykresu 2, udział Korei Południowej, Kanady i Australii jest względnie stabilny i leży dużo poniżej średniej UE. Populacje migrantów – osiągające według tego wskaźnika słabe wyniki w UE[5] – radzą sobie o wiele lepiej w Kanadzie i Australii. Z wykresu 3 natomiast widać, że niektóre państwa członkowskie osiągają wyniki porównywalne z najlepszymi na świecie, jednak biorąc pod uwagę słabe wyniki innych państw członkowskich, pozostaje to istotnym wyzwaniem dla całej UE.

---

4 Najnowsze dane dla absolwentów kierunków matematycznych, ścisłych i technicznych (MŚT), słabe wyniki czytania ze zrozumieniem: 2006. Inne: 2007.

5 COM(2008) 423.

Wykres 2: Słabe wyniki sprawności czytania (u 15-latków) na skali PISA w UE i wybranych krajach trzecich w 2000 i 2006 r. (źródło danych: OECD)

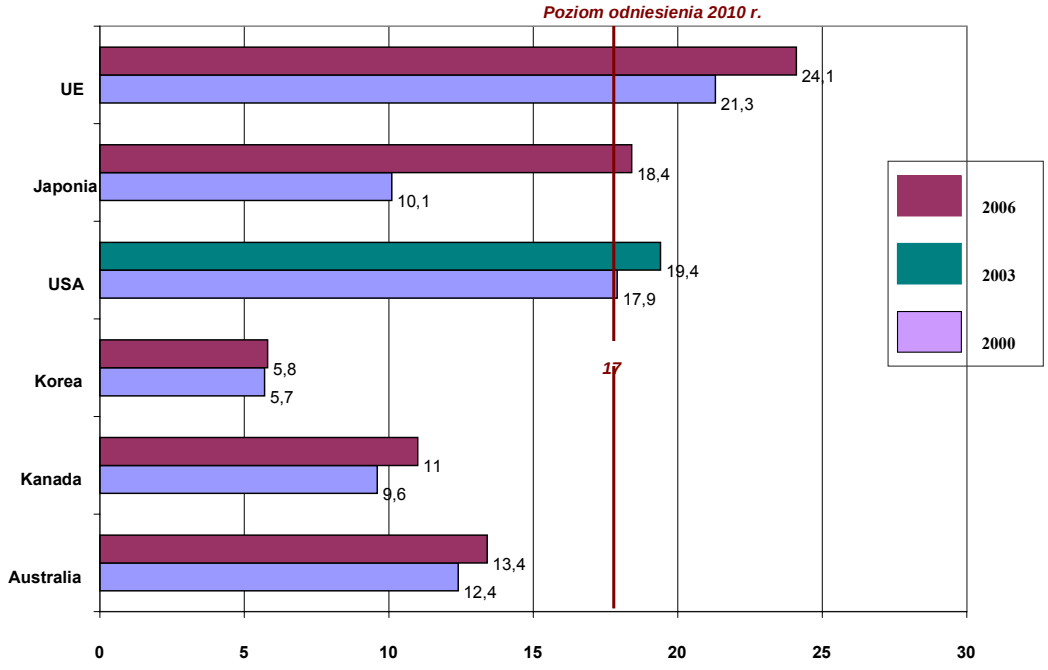

Wykres 3: Słabe wyniki sprawności czytania (u 15-latków) na skali PISA w UE w 2000 i 2006 r. (źródło danych: OECD)

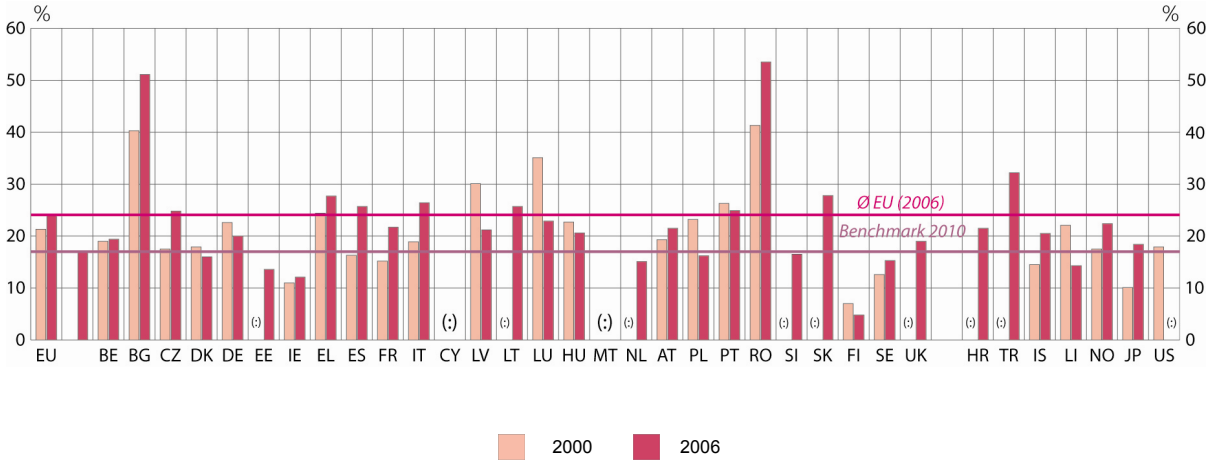

Po drugie, wielu kluczowych konkurentów UE może się pochwalić wyższym odsetkiem osób z wykształceniem wyższym. Średnia UE dla osób w wieku 25-64 lat wynosi 23 % w porównaniu z 40 % dla Japonii, 39 % dla USA, 32 % dla Australii i Korei oraz 27 % dla Nowej Zelandii.

Wreszcie, chociaż zapewnienie skuteczności inwestycji jest kluczową kwestią dla UE, w wielu krajach pozaeuropejskich inwestycje na szkolnictwo wyższe, przede

wszystkim ze źródeł prywatnych, są znacznie wyższe. Prywatne inwestycje (0,23 % PKB w UE) są znacznie wyższe w Japonii (0,76 %) i USA (1,91 %)[6].

Porównania te pokazują, że Europa, jeżeli ma ambicje osiągnąć sukces jako wiodąca światowa gospodarka i społeczeństwo oparte na wiedzy, musi podnieść swoje wyniki w tych dziedzinach.

3. DŁUGOOKRESOWE WYZWANIA STRATEGICZNE I NATYCHMIASTOWE DZIAŁANIA PRIORYTETOWE: PODNOSZENIE UMIEJĘTNOŚCI POPRZEZ UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

Na podstawie konsultacji Komisja proponuje, aby współpraca europejska w dziedzinie kształcenia i szkolenia poruszała następujące cztery wyzwania strategiczne w kolejnych latach do 2020 r.:

- Urzeczywistnianie **uczenia się przez całe życie i mobilności w celach edukacyjnych**;
- Poprawa **jakości i skuteczności** oferty i wyników kształcenia;
- Promowanie **sprawiedliwości i aktywnej postawy obywatelskiej**;
- Zwiększanie **innowacji i kreatywności, w tym przedsiębiorczości**, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia.

Wyzwania te powinny zostać uwzględnione we wspólnych politykach we wszystkich systemach jako całości (szkołach, szkolnictwie wyższym, kształceniu i szkoleniu zawodowym oraz kształceniu dorosłych). Uczenie się przez całe życie jest zatem fundamentalną perspektywą, leżącą u podstaw wszystkich wyzwań wymienionych powyżej.

Podczas gdy te strategiczne wyzwania powinny tworzyć podstawę dla współpracy politycznej na lata 2009-2020, należy ustanowić bardziej szczegółowe cele dla działań priorytetowych dla krótszych okresów czasu. Następujące sekcje 3.1 do 3.4 szczegółowo określają długookresowe wyzwania strategiczne i proponują odpowiednie działania priorytetowe na pierwszy okres, tj. na lata 2009-2010.

3.1. Wyzwanie strategiczne: Urzeczywistnianie uczenia się przez całe życie i mobilności w celach edukacyjnych

Uczenie się przez całe życie obejmuje uczenie się w każdym wieku (od edukacji przedszkolnej po okres emerytalny) oraz we wszystkich kontekstach, tj. w ramach edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej. Państwa członkowskie zgodziły się wdrożyć do 2006 r. spójne i szeroko zakrojone krajowe strategie uczenia się przez całe życie.

Wdrożenie tych strategii pozostaje wyzwaniem. Poczyniono pewne postępy w wyniku przyjęcia europejskich ram kwalifikacji[7], co w wielu krajach zapoczątkowało

---

6 SEC(2008) 2293, pkt 69, 89, 148.

prace w zakresie opracowywania krajowych ram kwalifikacji, w tym nowego podejścia do efektów uczenia się (tj. do tego, co uczący się wie, co rozumie i jest w stanie zrobić, a nie tylko do samego procesu uczenia się). Przez zwiększanie przejrzystości kwalifikacji, europejskie ramy kwalifikacji ułatwią mobilność między krajami osób uczących się i pracujących oraz ułatwią im dostęp do uczenia się przez całe życie.

Wiele pozostaje jednak do zrobienia, aby stworzyć elastyczne drogi uczenia się, np. poprzez łatwiejsze przejście między kształceniem i szkoleniem zawodowym a szkolnictwem wyższym, otwarcie uniwersytetów na nietypowych uczniów lub walidacja pozaformalnego uczenia się. Uczenie się musi być atrakcyjne i dostępne dla wszystkich obywateli, niezależnie od wieku, poziomu wykształcenia, zatrudnienia lub statusu społecznego. Konieczna jest lepsza koordynacja między różnymi sektorami kształcenia i szkolenia, zaangażowanie instytucjonalne (w tym stabilne modele finansowania) oraz partnerstwo wszystkich zainteresowanych stron.

Mobilność między krajami osób uczących się jest istotnym elementem uczenia się przez całe życie i budowania możliwości zatrudnienia i zdolności adaptacji. Ocena programów UE pokazuje, że mobilność przełamuje bariery miedzy jednostkami i grupami, czyni obywatelstwo europejskie bardziej namacalnym i ułatwia adaptację i otwarcie na mobilność podczas wchodzenia na rynek pracy. Transgraniczna mobilność osób uczących się powinna stać się normą, a nie wyjątkiem, jakim jest dzisiaj. Aby osiągnąć ten cel niezbędne jest ponowne zobowiązanie wszystkich zaangażowanych stron, a także szerzej zakrojone finansowanie.

Priorytetowe tematy na lata 2009-2010:

Państwa członkowskie i Komisja powinny przyznać priorytet osiąganiu lepszego wdrażania:

- **Strategii uczenia się przez całe życie:** zakończenie procesu wdrażania krajowych strategii uczenia się przez całe życie, przy zwróceniu szczególnej uwagi na walidację pozaformalnego i nieformalnego uczenia się i poradnictwa.

- **europejskich ram kwalifikacji:** przyłączenie wszystkich krajowych systemów kwalifikacji do europejskich ram kwalifikacji do 2010 r. i wspieranie podejścia opartego na efektach uczenia się w opracowywaniu standardów i kwalifikacji, stosowaniu procedur oceny i walidacji, transferu punktów, tworzeniu programów nauczania i zapewnianiu jakości.

Państwa członkowskie i Komisja powinny skupić się na rozwijaniu współpracy politycznej w następujących obszarach:

- **Rozszerzanie mobilności w celach edukacyjnych:** współpraca w celu zniesienia barier i rozszerzenia możliwości mobilności w celach edukacyjnych w Europie i na świecie, zarówno na poziomie szkolnictwa wyższego, jak i na pozostałych

[7] Dz.U. C 111 z 6.5.2008, s. 1.

poziomach kształcenia, w tym ustanowienie nowych celów i instrumentów finansowania na poziomie europejskim i krajowym[8].

3.2. Wyzwanie strategiczne: Poprawa jakości i skuteczności oferty i wyników kształcenia

Rada Europejska podkreślała wielokrotnie, że wysoka jakość systemów kształcenia i szkolenia, które są zarówno skuteczne, jak i sprawiedliwe, jest kluczowa dla sukcesu Europy.

Najważniejszym wyzwaniem jest zapewnienie nabywania kluczowych kompetencji[9] przez każdą osobę, przy jednoczesnym rozwijaniu doskonałości, która pozwoli Europie zachować silną pozycję na świecie w dziedzinie szkolnictwa wyższego. Efekty uczenia się na wszystkich poziomach muszą być istotne dla życia osobistego i zawodowego.

Jakość nauczycieli, instruktorów i pozostałych osób zaangażowanych w kształcenie jest najważniejszym czynnikiem wewnątrzszkolnym, wpływającym na wyniki uczniów[10]. W sytuacji, gdy około 2 miliony starszych nauczycieli musi zostać zastąpionych młodszymi w ciągu najbliższych 15 lat, zawód nauczyciela musi stać się bardziej atrakcyjnym wyborem kariery[11].

Aby zapewnić wysokiej jakości, stabilne efekty należy także zająć się sposobem zarządzania systemami kształcenia i szkolenia. Instytucje kształcenia i szkolenia powinny mieć większą autonomię, być bardziej otwarte na społeczeństwo obywatelskie i przedsiębiorstwa i powinny być przedmiotem skutecznych systemów zapewniania jakości.

Wysoką jakość można osiągnąć jedynie przy skutecznym i stałym wykorzystywaniu nakładów. Należy zwiększyć inwestowanie w kształcenie i szkolenie, ponieważ jest to istotny czynnik wzrostu gospodarczego i włączenia społecznego, poprzez opracowanie podstawy dowodowej[12].

Priorytetowe tematy na lata 2009-2010:

Państwa członkowskie i Komisja powinny przyznać priorytet osiąganiu lepszego wdrażania w następujących obszarach:

- **Języki obce:** promowanie nauczania języków obcych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz dla dorosłych, a także zapewnianie migrantom możliwości uczenia się języka ich kraju goszczącego, aby umożliwić obywatelom porozumiewanie się w dwóch językach, oprócz ich języka ojczystego[13].

- **Rozwój zawodowy nauczycieli i osób prowadzących szkolenia:** skupienie się na kluczowych elementach kształcenia nauczycieli oraz na poszerzaniu zakresu i

---

8 Konkluzje Rady z posiedzenia w dn. 20-21.11.2008 r. dotyczące mobilności młodzieży.
9 Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.
10 COM(2007) 392.
11 Konkluzje Rady z 15 listopada 2007 r., Dz.U. C 300 z 12.12.2007, s. 6.
12 COM(2006) 481.
13 COM(2008) 566.

jakości możliwości stałego rozwoju zawodowego dla nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i pozostałych osób zaangażowanych w kształcenie, na przykład w zakresie umiejętności przywódczych lub poradnictwa.

- **Zarządzanie i finansowanie:** wdrażanie agendy modernizacji dla szkolnictwa wyższego (w tym programów nauczania)[14], ram zapewniania jakości dla kształcenia i szkolenia zawodowego[15] oraz rozwój standardów nauczania dorosłych. Promowanie polityk i praktyk opartych na dowodach[16] ze szczególnym naciskiem na zapewnienie stabilności inwestycji publicznych i prywatnych.

---

14 COM(2006) 208.
15 COM(2008) 179.
16 SEC(2007) 1098.

Państwa członkowskie i Komisja powinny skupić się na rozwijaniu współpracy politycznej w następujących obszarach:

- **Podstawowe umiejętności czytania oraz w zakresie matematyki i nauk ścisłych:** ustanowienie grupy wysokiego szczebla w sprawie sprawności czytania, aby zbadać problem leżący u podstaw spadku tej umiejętności wśród uczniów[17] oraz opracować zalecenia w celu ich poprawy w całej UE. Intensyfikacja istniejącej współpracy w celu poprawy nauczania nauk matematycznych i ścisłych na wyższych poziomach kształcenia i szkolenia oraz w celu zwiększenia nauczania nauk ścisłych. Państwa członkowskie powinny rozważyć ustanowienie krajowych planów działania skierowanych na osiągnięcia w zakresie umiejętności podstawowych, w tym wśród dorosłych.

- **„Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy":** zagwarantowanie, że ocena przyszłych wymagań w zakresie umiejętności oraz dostosowanie potrzeb rynku pracy będą brane pod uwagę na wszystkich etapach procesu planowania kształcenia i szkolenia.

3.3. Wyzwanie strategiczne: Promowanie sprawiedliwości i aktywnej postawy obywatelskiej

Polityka kształcenia i szkolenia powinna umożliwiać wszystkim obywatelom, niezależnie od wieku, płci i statusu społeczno-ekonomicznego, nabywanie, aktualizowanie i rozwijanie w ciągu całego życia zarówno umiejętności potrzebnych do konkretnej pracy, jak i kluczowych kompetencji niezbędnych do promowania dalszego uczenia się, aktywnej postawy obywatelskiej i dialogu międzykulturowego.

Mimo że kwestie sprawiedliwości od początku zajmują centralne miejsce w otwartej metodzie koordynacji w zakresie kształcenia i szkolenia, główne wyzwania pozostają. Co szósta młoda osoba nadal rezygnuje ze szkoły po zakończeniu obowiązkowej nauki lub wcześniej. Wielu uczniów ze środowisk migracyjnych gorzej sobie radzi w procesie kształcenia i szkolenia niż ich rówieśnicy pochodzący z danego kraju. Chłopcy częściej rezygnują ze szkoły i gorzej radzą sobie z czytaniem, podczas gdy wśród absolwentów kierunków matematycznych, ścisłych i technicznych jest mniej kobiet. Dorośli z niskim wykształceniem mają siedem razy mniej szans na kontynuowanie kształcenia i szkolenia niż dorośli z wysokim poziomem wykształcenia. Status społeczno-ekonomiczny uczniów nadal w istotny sposób wpływa na ich szanse na dostęp do kształcenia i szkolenia na jakimkolwiek poziomie, oraz na ich szanse na sukces edukacyjny[18]. Są to najważniejsze wyzwania, jakim trzeba sprostać, aby promować włączenie społeczne i zwalczać niedobór siły roboczej.

Nierówny dostęp do edukacji można pokonać poprzez wysokiej jakości kształcenie przedszkolne i ukierunkowane wsparcie, który należy połączyć z odpowiednio zarządzaną integracją w główny nurt kształcenia i szkolenia.

---

[17] SEC(2008) 2293.
[18] SEC(2008) 2293.

Kształcenie powinno promować umiejętności międzykulturowe, wartości demokratyczne, poszanowanie praw podstawowych i walkę z dyskryminacją, wyposażając wszystkich młodych ludzi w umiejętności pozytywnego komunikowania się ze swoimi rówieśnikami z różnych środowisk.

Tematy priorytetowe na lata 2009-2010:

Państwa członkowskie i Komisja powinny przyznać priorytet osiąganiu lepszych wyników w następujących obszarach:

- **Przedwczesne zakończenie nauki szkolnej:** wzmacnianie podejść zapobiegawczych, budowanie ściślejszej współpracy między sektorem kształcenia ogólnego i zawodowego oraz usuwanie barier dla osób, które powracają do nauki po przedwczesnym zakończeniu nauki.

Państwa członkowskie i Komisja powinny skupić się na rozwijaniu współpracy politycznej w następujących obszarach:

- **Kształcenie przedszkolne:** promowanie powszechnego, sprawiedliwego dostępu i wzmacnianie jakości usług oraz wsparcia nauczycieli.

- **Migranci:** rozwijanie wzajemnego uczenia się na podstawie najlepszych praktyk w dziedzinie kształcenia dzieci ze środowisk migracyjnych[19].

- **Osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych:** promowanie zindywidualizowanego uczenia się poprzez udzielane w odpowiednim czasie wsparcie i dobrze skoordynowane usługi. Integrowanie usług w główny nurt szkolnictwa i zapewnianie dróg dalszego kształcenia i szkolenia.

3.4. Wyzwanie strategiczne: Zwiększanie innowacji i kreatywności, w tym przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia

Innowacja i kreatywność to kluczowe czynniki w rozwoju przedsiębiorczości, niezbędne Europie dla sprostania wyzwaniom międzynarodowej konkurencji i zrównoważonego rozwoju.

Pierwszym wyzwaniem jest zapewnienie wszystkim obywatelom możliwości nabywania przekrojowych, kluczowych kompetencji, takich jak umiejętność uczenia się oraz umiejętność komunikacji, poczucie inicjatywy i przedsiębiorczości, kompetencje informatyczne (w tym umiejętność korzystania z mediów[20]), świadomość kulturowa i wyrażanie siebie[21]. To oraz zastosowanie nowych technologii – państwa członkowskie powinny dążyć do udostępnienia szerokopasmowego internetu w szkołach do 2010 r.[22] – musi być odzwierciedlane w programach i sposobach nauczania oraz kwalifikacjach. Zwiększona współpraca między uniwersytetami a przedsiębiorstwami będzie stymulować przedsiębiorcze myślenie wśród studentów i pracowników naukowych.

Drugim wyzwaniem jest zapewnienie pełnej funkcjonalności trójkąta wiedzy: kształcenie – badania – innowacje. Europejski Instytut Innowacji i Technologii może inspirować i napędzać zmiany w celu osiągnięcia doskonałości w nauczaniu i

---

19 COM(2008) 423.
20 COM(2007) 833.
21 Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.
22 Konkluzje Rady Europejskiej z posiedzenia w marcu 2008 r., pkt 7; zob. też SEC(2008) 2629 i COM(2007) 833 w sprawie umiejętności korzystania z mediów.

badaniach naukowych, w szczególności przez zachęcanie do multidyscyplinarności oraz partnerstwa między instytucjami edukacyjnymi i biznesem. Partnerstwo między światem biznesu i różnych poziomów sektora kształcenia, szkolenia i badań może pomóc zapewnić lepsze ukierunkowanie na umiejętności i kompetencje wymagane na rynku pracy, a także promować innowacje i przedsiębiorczość we wszystkich formach uczenia się. Utworzenie Europejskiej Przestrzeni Badawczej oraz światowej klasy klastrów powinno ułatwić tworzenie takich partnerstw.

Rok 2009, Europejski Rok Kreatywności i Innowacji, pomoże zająć się niektórymi z tych kluczowych wyzwań. W kontekście rozwoju współpracy politycznej badania, analizy i wymiana pomysłów, w jaki sposób mierzyć kreatywność i umiejętności innowacji, muszą być promowane na poziomie UE oraz w ramach odpowiednich organizacji międzynarodowych.

Tematy priorytetowe na lata 2009-2010:

Państwa członkowskie i Komisja powinny przyznać priorytet osiąganiu lepszego wdrażania w następujących obszarach:

- **Przekrojowe kompetencje kluczowe:** pełna integracja przekrojowych kompetencji kluczowych w programy nauczania, ocenę i kwalifikacje[23].

Państwa członkowskie i Komisja powinny skupić się na rozwijaniu współpracy politycznej w następujących obszarach:

- **Instytucje przyjazne innowacjom:** promowanie kreatywności i innowacji przez rozwijanie specjalnych metod nauczania i uczenia się (w tym wykorzystanie nowych narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz doskonalenie nauczycieli).

- **Partnerstwo:** rozwijanie partnerstw między instytucjami kształcenia i szkolenia a biznesem, instytucjami badawczymi, kulturą i sektorem kreatywnym.

4. POPRAWA METOD PRACY PRZYSZŁEJ OTWARTEJ METODY KOORDYNACJI

Sukces otwartej metody koordynacji w kształceniu i szkoleniu zależy od zaangażowania politycznego i od jej zdolności do wywierania realnego wpływu na krajowe reformy i ich wspierania. Współpraca polityczna powinna być adekwatna i konkretna, powinna dawać widoczne wyniki i docierać do zainteresowanych stron oraz decydentów politycznych, w tym polityków najwyższego szczebla. Kluczowy jest pomiar postępów w osiąganiu uzgodnionych celów.

4.1. Zarządzanie i partnerstwo

Perspektywa uczenia się przez całe życie zmusza do koordynacji i ustanowienia priorytetów w różnych sektorach kształcenia i szkolenia. Ustanowiono konkretne agendy polityczne dla szkół[24], kształcenia i szkolenia zawodowego[25], szkolnictwa

---

23 Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.

24 COM(2008) 425.

wyższego[26] oraz kształcenia dorosłych[27]. Wymiana polityk oraz prace wdrożeniowe we wszystkich sektorach muszą przyczyniać się do osiągania ogólnych priorytetów strategicznych.

W tym celu rola istniejącej nieformalnej grupy wysokiego szczebla w sprawie polityki kształcenia i szkolenia, aby grupa ta mogła odegrać strategiczną rolę w kierowaniu otwartą metodą koordynacji, powinna zostać wzmocniona przez: zidentyfikowanie priorytetów i monitorowanie postępu prac we wszystkich sektorach; przygotowywanie informacji podstawowych do dyskusji politycznych w Radzie ds. Edukacji, na przykład w oparciu o partnerskie uczenie się lub działania przeglądowe; oraz przez zapewnienie, że współpraca polityczna w dziedzinie kształcenia i szkolenia jest odpowiednio uwzględniana zarówno w szerszym procesie lizbońskim, jak i w politykach krajowych.

Należy dać pierwszeństwo większemu zaangażowaniu zainteresowanych stron oraz partnerów społecznych i społeczeństwu obywatelskiemu, którzy muszą wnieść znaczny wkład zarówno w dialog polityczny, jak i we wdrażanie. Komisja zorganizuje coroczne forum z europejskimi zainteresowanymi organizacjami, a zainteresowane strony będą systematycznie włączane w działania związane z partnerskim uczeniem się.

4.2. Wzajemne uczenie się, transfer innowacji i rozwój polityki

Wzajemne uczenie się jest centralnym elementem otwartej metody koordynacji w dziedzinie kształcenia i szkolenia. Dostarcza informacji podstawowych dla europejskich inicjatyw politycznych i wspiera rozwój polityk krajowych. Jest też ważnym środkiem rozpowszechniania i wdrażania europejskich narzędzi i instrumentów, takich jak europejskie ramy kwalifikacji[28] lub zalecenie w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie[29].

W przyszłości celem powinno być wzmocnienie partnerskiego uczenia się, aby zagwarantować, że w pełni odzwierciedla ono priorytetowe wyzwania zidentyfikowane powyżej oraz aby zwiększyć jego wpływ na szczeblu politycznym. Działania muszą być prowadzone w oparciu o wyraźny mandat, posiadać wyraźne ramy czasowe i zaplanowane cele (np. zalecenia polityczne lub podręczniki, kompendia przykładów najlepszych praktyk). Muszą być wystarczająco elastyczne i dopasowywać się do pojawiających się kwestii i zmieniających się tematów politycznych. Należy opracować stale aktualizowany program partnerskiego uczenia się i rewizji oparty na zmieniających się priorytetach politycznych, począwszy od priorytetów określonych na lata 2009-2010.

Ponadto zastosowane zostaną również następujące instrumenty:

---

25 Konkluzje Rady w sprawie przyszłych priorytetów na rzecz ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego z dn. 20-21 listopada 2008 r.

26 COM(2006) 208 oraz międzyrządowy proces boloński.

27 COM(2006) 614; COM(2007) 558.

28 Dz.U. C 111 z 6.5.2008, s. 1.

29 Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.

- Program Uczenie się przez całe życie[30] będzie wspierał rozwój, testowanie, transfer i wdrażanie nowych podejść i innowacji.

- Agencje, takie jak Cedefop i Europejska Fundacja Kształcenia, sieci, takie jak Eurydice, oraz grupy ekspertów[31], w tym współpraca z odpowiednimi organizacjami międzynarodowymi, będą wspierać badania i analizy.

- Dialog polityczny z kilkoma zewnętrznymi krajami partnerskimi może dostarczyć szerszych ram porównawczych i nowych pomysłów: powinien być wzmocniony i lepiej powiązany z otwartą metodą koordynacji.

4.3. Lepsza sprawozdawczość z postępów i widoczność

Aktualnie Komisja i Rada publikują, co dwa lata, wspólne sprawozdanie w oparciu o krajowe sprawozdania od państw członkowskich, w którym planują swoje działania polityczne skierowane na osiągnięcie ogólnych celów otwartej metody koordynacji. Dalsze sprawozdania powinny bardziej szczegółowo skupiać się na pewnych specyficznych działaniach priorytetowych. Dlatego proponuje się, aby następne wspólne sprawozdanie dotyczące postępów, planowane na 2010 r., skupiało się na co najmniej jednym natychmiastowym działaniu priorytetowym nakreślonym w sekcji 3. Wspólne sprawozdania powinny być dalej wzmacniane przez włączenie ocen sytuacji w poszczególnych krajach, które z kolei będą podstawą oceny komponentów dotyczących kształcenia, szkolenia i umiejętności w krajowych programach reform w ramach strategii lizbońskiej. Na razie nie proponuje się zmiany częstotliwości składania sprawozdań, tj. co 2 lata.

Należy kontynuować wysiłki zmierzające do podniesienia świadomości na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym dotyczącej wsparcia i możliwości dostarczanych przez otwartą metodę koordynacji w dziedzinie kształcenia i szkolenia, w szczególności jej priorytetów i wyników. Strona internetowa dostarczy informacji o inicjatywach politycznych i konkretnych przykładach najlepszych praktyk zidentyfikowanych w kontekście otwartej metody koordynacji.

4.4. Wskaźniki i poziomy odniesienia

Pięć istniejących poziomów odniesienia

Wskaźniki i poziomy odniesienia opracowane w kontekście programu prac Edukacja i Szkolenie 2010 okazały się być przydatne w monitorowaniu postępów i informowaniu o nich na poziomie europejskim oraz w dostarczaniu wskazówek dla identyfikacji wyzwań. Trzy z tych pięciu poziomów odniesienia (przedwczesne zakończenie nauki szkolnej, kończenie szkoły średniej oraz uczestnictwo w procesie uczenia się przez całe życie) tworzą część zintegrowanych wytycznych dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

---

30 Dz.U. L 327 z 24.11.2006, s. 45.

31 Obejmuje to Ośrodek badań nad uczeniem się przez całe życie (CRELL), Instytut Perspektywicznych Studiów Technologicznych (IPTS) oraz sieci ekspertów w dziedzinie ekonomii oraz nauk społecznych i edukacji (EENEE, NESSE).

Jak pokazano w sekcji 2.1, postępy w osiąganiu tych pięciu poziomów odniesienia ustanowionych na 2010 r. są niewystarczające. Dlatego ważne jest, aby zintensyfikować wysiłki zmierzające do poprawy wyników w tych obszarach. W tym celu państwa członkowskie powinny przyjąć krajowe cele w obszarach, dla których uzgodniono europejskie wskaźniki odniesienia.

Aktualizacja wskaźników odniesienia po 2010 r.

Dla okresu do 2020 r. współpraca polityczna powinna być wspierana przez poziomy odniesienia, które w pełni odzwierciedlają zidentyfikowane, długookresowe wyzwania strategiczne i które odzwierciedlają kluczowe aspekty agendy „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy" – potrzebę podniesienia umiejętności i możliwości zatrudnienia w społeczeństwie jako całości. Przyszłe poziomy odniesienia dla kształcenia i szkolenia również powinny być wystarczająco elastyczne, aby wziąć pod uwagę cele i wskaźniki, które zostaną zastosowane w strategii UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia po 2010 r. – strategii lizbońskiej po 2010 r. Na tej podstawie proponuje się, aby Komisja i państwa członkowskie wykorzystały doświadczenia z istniejącymi poziomami odniesienia i zbadały nowe zestawy poziomów odniesienia w następujących zakresach:

- rewizja i aktualizacja, w razie potrzeby, istniejących poziomów odniesienia, np. ewentualnego rozszerzenia poziomu odniesienia dla słabych wyników sprawności czytania, aby uwzględnić także umiejętności z zakresu nauk matematycznych i ścisłych;

- włączenie do ram poziomów odniesienia celów, które zostały ustalone na szczycie Rady Europejskiej w Barcelonie w 2002 r. (tj. celów dotyczących uczestnictwa w kształceniu przedszkolnym i dostępu do nauczania języków obcych od najmłodszych lat);

- wprowadzenia poziomów odniesienia opartych o tematy, które pojawiły się od czasu rozpoczęcia współpracy lub tematy odzwierciedlające nowe priorytety polityczne, np. dotyczące wykształcenia wyższego czy mobilności w celach edukacyjnych;

- rozpoczęcia prac w celu stworzenia nowych wskaźników dotyczących powiązania między poziomem wykształcenia a możliwościami zatrudnienia oraz dotyczących kształcenia dla innowacji i kreatywności, w tym przedsiębiorczości.

W związku z powyższym Komisja proponuje debatę z państwami członkowskimi na podstawie następujących możliwych poziomów odniesienia dla przyszłej otwartej metody koordynacji:

4.4.1. Urzeczywistnianie uczenia się przez całe życie i mobilności w celach edukacyjnych

- *Uczestnictwo dorosłych w procesie uczenia się przez całe życie:* istniejący poziom odniesienia przewiduje odsetek uczestnictwa dorosłych (w wieku 25-64 lat) w procesie uczenia się przez całe życie w wysokości 12,5 %. Chociaż od 2002 r. osiągnięto znaczny postęp w osiąganiu tego poziomu odniesienia (zgodnie z obecnymi trendami poziom ten ma szansę zostać osiągnięty ok. 2017 r.), nadal jest on niepełny i różni się zależnie od państwa członkowskiego. Biorąc pod

uwagę trendy technologiczne i demograficzne oraz nieunikniony wpływ obecnej niekorzystnej sytuacji gospodarczej na zatrudnienie, podniesienie i aktualizacja umiejętności dorosłych jest jeszcze pilniejszym zadaniem. W rezultacie Komisja proponuje podniesienie odsetka dorosłych uczestniczących w procesie uczenia się przez całe życie do wysokości 15 %. Ważne jest także, aby państwa członkowskie zmniejszyły nierówności między uczestnictwem wysoko i nisko wykwalifikowanych dorosłych w tym procesie. Państwa członkowskie należy zachęcać do odpowiedniego ustanowienia celów krajowych.

- *Mobilność:* Należy opracować nowy poziom odniesienia w oparciu o konkluzje Rady ds. Edukacji i Młodzieży z listopada 2008 r., w których zaproponowano cele dla mobilności studentów, uczniów, sektora zawodowego oraz nauczycieli i osób prowadzących szkolenia.

4.4.2. Poprawa jakości i skuteczności oferty i wyników kształcenia

- *Słabe wyniki w umiejętnościach podstawowych:* w następstwie wiosennego szczytu w 2008 r., na którym Rada Europejska wezwała państwa członkowskie do podjęcia konkretnych działań w celu zajęcia się tym problemem, Komisja zaproponuje poziom odniesienia, zgodnie z którym odsetek słabych wyników piętnastolatków w umiejętnościach podstawowych (czytanie, matematyka i nauki ścisłe) powinien przeciętnie być niższy niż 15 % i zgodnie z którym należy zwrócić szczególną uwagę na zmniejszenie nierówności między płciami. Celem byłoby rozszerzenie zakresu wcześniejszego poziomu odniesienia obejmującego tylko umiejętność czytania i pisania bez podnoszenia progu.

- *Języki obce:* Komisja zaproponuje nowy poziom odniesienia, zgodnie z którym co najmniej 80 % uczniów gimnazjum uczonych byłoby co najmniej dwóch języków obcych. Propozycja ta ma na celu sprostanie wyrażonemu w Barcelonie wezwaniu Rady Europejskiej, aby zapewnić nauczanie co najmniej dwóch języków obcych od jak najmłodszych lat. Od niedawna obserwuje się znaczny wzrost nauczania języków obcych na wczesnym etapie kształcenia. W 2000 r. 40 % uczniów na wczesnym etapie kształcenia uczyło się dwóch języków obcych; do 2006 r. (najnowsze dostępne dane) liczba ta wzrosła do 52 %. Celem byłoby dalsze stymulowanie tego pozytywnego wzrostu.

- *Inwestycje w szkolnictwo wyższe:* Komisja zaproponuje nowy poziom odniesienia, zgodnie z którym inwestycje publiczne i prywatne w zmodernizowane szkolnictwo wyższe powinny osiągnąć co najmniej 2 % PKB[32]. Odzwierciedliłoby to dyskusje polityczne dotyczące modernizacji szkolnictwa wyższego od czasu szczytu w Hampton Court w 2005 r. i miałoby na celu podniesienie poziomów inwestycji w szkolnictwo wyższe (wynoszących obecnie 1,3 % PKB ze źródeł publicznych i prywatnych) do poziomów kluczowych konkurentów, takich jak USA i Japonia, gdzie inwestycje te (publiczne i prywatne) wynoszą odpowiednio 2,45 % i 1,85 %.

- *Wykształcenie wyższe:* Komisja zaproponuje nowy poziom odniesienia, zgodnie z którym odsetek osób w wieku 30-34 lat z wyższym wykształceniem wynosiłby co

[32] COM(2005) 152.

najmniej 45 %. Propozycja ta odzwierciedla obecny trend rosnący w odsetku osób w wieku 30-34 lat z wyższym wykształceniem, miałaby jednak na celu, podobnie jak wcześniejsza propozycja, podniesienie poziomu wyników UE (wynoszącego obecnie 30 %) do poziomów kluczowych konkurentów, takich jak USA i Japonia (odsetek najbliższej porównywalnej grupy dorosłych w wieku 25-34 lat wynosi odpowiednio 39 % i 54 %). Istniejący poziom odniesienia dotyczący liczby absolwentów kierunków matematycznych, ścisłych i technicznych został osiągnięty i można z niego zrezygnować; nadal należałoby jednak monitorować nierówność płci na tych kierunkach.

- *Zdolność do zatrudnienia:* Komisja zaproponuje zbadanie możliwości opracowania nowego poziomu odniesienia dotyczącego uczestnictwa w rynku pracy osób o różnym poziomie wykształcenia. Sukces na rynku pracy jest w dużej mierze związany z poziomem wykształcenia danej osoby a zjawisko to, jak stwierdzono w komunikacie Komisji „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy", będzie się w przyszłości nasilać. Miałoby to na celu wzmocnienie udziału systemów kształcenia i szkolenia w agendzie lizbońskiej.

4.4.3. Promowanie sprawiedliwości i aktywnej postawy obywatelskiej

- *Kształcenie przedszkolne:* Komisja zaproponuje nowy poziom odniesienia, zgodnie z którym co najmniej 90 % dzieci (w wieku 4 lat) byłoby objętych kształceniem przedszkolnym. Średni odsetek UE zbliża się obecnie do poziomu 90 %, jednak ten ogólnie wysoki poziom uczestnictwa różnie rozkłada się w poszczególnych krajach. Propozycja ta miałaby na celu wspieranie postępu w kierunku wyrażonego w Barcelonie wezwania Rady Europejskiej, aby zapewnić opiekę dla 90 % dzieci.

- *Przedwczesne zakończenie nauki szkolnej:* Komisja zaproponowałaby utrzymanie istniejącego poziomu odniesienia, zgodnie z którym nie więcej niż 10 % populacji w wieku 18-24 lat kończy jedynie gimnazjum i nie kontynuuje kształcenia i szkolenia. Propozycja pozostawienia tego poziomu odniesienia bez zmian odzwierciedla fakt, że postępy w tym kierunku, od przyjęcia tego poziomu w 2002 r., były niewielkie. Komisja ma nadzieję na większe wysiłki w kierunku wdrożenia polityk umożliwiających urzeczywistnienie postępu w osiąganiu tego poziomu odniesienia. Odzwierciedlając potrzebę skoncentrowania się na wdrożeniu, należy zrezygnować z powiązanego poziomu odniesienia dotyczącego kończenia szkoły średniej.

4.4.4. Zwiększanie innowacji i kreatywności, w tym przedsiębiorczości, na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia

- *Innowacja i kreatywność:* Komisja zaproponuje rozwój wskaźników i zbada, przy pomocy państw członkowskich, możliwość opracowania poziomu odniesienia dotyczącego sposobu promowania innowacji i kreatywności, w tym przedsiębiorczości, przez systemy kształcenia. Działania, które zostaną podjęte w 2009 r., Europejskim Roku Kreatywności i Innowacji, powinny pomóc w rozważaniach nad tym nowym obszarem działań politycznych.

5. WNIOSKI

Polityka kształcenia i szkolenia pozostaje kluczowa dla osiągania wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, włączenia społecznego i aktywnej postawy obywatelskiej, jednak nadal musi zmierzyć się z ważnymi wyzwaniami. Postępy w kluczowych kwestiach dotyczących kształcenia, takich jak sprawność czytania oraz przedwczesne zakończenie nauki szkolnej, są wolniejsze niż się spodziewano. Obecne zaangażowanie w walkę z kryzysem finansowym nie może odwracać uwagi od opracowywania długookresowych, strategicznych polityk w zakresie kształcenia i szkolenia. Jak zaznaczono w komunikacie, Europa musi zmierzyć się z wieloma brakami w dziedzinie kształcenia, jeżeli nie chce pozostać w tyle za resztą świata. Z tego powodu obecnie, bardziej niż kiedykolwiek, istnieje potrzeba skutecznej otwartej metody koordynacji wspierające poprawę polityki w dziedzinie kształcenia i szkolenia.

Komisja wzywa Radę do poparcia zaproponowanych ram przyszłej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia, będących zbiorem długookresowych wyzwań strategicznych do 2020 r. oraz działań priorytetowych na lata 2009-2010, a także proponowanych lepszych metod pracy.

Niniejsze ramy powinny być poddawane rewizji i zmieniane w świetle decyzji podejmowanych względem strategii UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia po 2010 r.